

Waar gaat het om?

O p één dag na is het precies een jaar geleden dat in Hongarije de vrijheidsopstand door de pantserwagens verpletterd werd. De eerste ontzetting is geweken. De rouw blijft. En ook blijft ons verlangen naar gerechtigheid, die zonder vrijheid niet denkbaar is.

Toen het Humanistisch Verbond verleden jaar zijn bekende Hongarijeverklaring had gepubliceerd, kreeg ik een brief van een vooraanstaand buitenlands humanist. Ik vind het niet verstandig dat jullie die verklaring gepubliceerd hebben, schreef hij, zo raak je verward in de politiek. Misschien zijn er anderen die er ook zo over denken. Maar mij lijkt dit een heel grote denkfout. Natuurlijk moet het humanisme zich verre houden van partij-politiek.

Verstaat U mij goed: ik zeg niet de humanisten — die moeten, juist als humanist, partij kiezen — maar het humanisme, dus de beweging als zodanig, die moet zich niet binden aan een bepaalde partij of aan bepaalde politieke oplossingen. Maar wanneer in de politiek de mens verloochend wordt, niet door toevallige fouten, maar als systeem, dan is dat wel degelijk een zaak van het humanisme en de humanistische beweging. Dat was in Hongarije het geval.

En Algerië dan? kan men nu tegenwerpen. Daarop antwoord ik: Ook Algerië is een zaak die het humanisme aangaat. En ik lees dan ook in het bijzonder boeiende nummer van Mens en Wereld van 26 oktober onomwonden: Frankrijk faalt in Algerië. Ook daar wordt de menselijkheid verloochend, en we maken de zaak van de vrijheid niet sterker door erover te zwijgen. Maar er is een verschil: wat in Algerië gebeurt is in strijd met de waarden die onze wereld bezielen; maar wat in Hongarije gebeurd is, behoort tot het systeem van die wereld. Wat in Algerië gebeurt praten wij niet goed, wat in Hongarije gebeurt verontschuldigen zij wel. Het is goed dat nog eens duidelijk uit te spreken, want daar gaat het om.

Daar gaat het om. Is het niet de taak van het humanisme om in alle levensverhoudingen duidelijk uit te spreken waarom het gaat? Zonder dat dreigen we steeds weer te verzanden in alle mogelijke opportunisme. Ook in ons dagelijks leven. Dan raken we verward in de verwickelingen van het bestaan en sussen we onszelf met allerlei drogredenen. Ieder moet maar zorgen dat hijzelf niet te kort komt, want daar gaat

het toch maar om. Dat is zo'n drogreden die men ieder ogenblik horen kan. Maar gaat het daar echt om? En als we op die manier niets tekort komen, zijn we dan waar we wezen willen? Of hebben we dan pas goed het gevoel dat het leven als zand tussen onze vingers is doorgeglipt?

Wat U zoekt, en wat ik zoek, en wat alle mensen zoeken, dat is toch nog iets anders. Dat is geloof ik een volledigheid, een intensiteit van bestaan, waarin ons mens-zijn ten volle tot zijn recht komt. Dat is bevrijding uit de sleur en beleving van het wonder. U heeft toch ook nog wel iets van de 17-jarige in U, dat U iedere dag opnieuw doet hopen: Van-daag zal het misschien gebeuren. Wat dat „Het” is weet U evenmin als ik, maar het moet ons leven de moeite waard maken. In zekere zin wachten we allemaal op het wonder.

Nu is het wonderlijkste van wonderen, dat ze gebeuren. Maar dan moeten we ze zelf mogelijk maken, door ons ervoor open te stellen.

Dat betekent: door aandacht te hebben voor het echte menszijn in onszelf. Wat is dat dan: het echte mens zijn? Dat is zou ik zeggen: iets anders dan dierzijn. Het is openstaan voor de mogelijkheid, het nieuwe begin, de keuze van de vrijheid. Het dier kan niet kiezen. Het roept misschien tegenspraken bij U op? U zult zeggen: als ik een hond een schoteltje oud brood en een schoteltje vers vlees voorzet, dan kiest hij toch het verse vlees? Zeker, dat doet hij. Hij kiest altijd het verse vlees. Iedere hond kiest altijd het verse vlees. Maar dan kiest hij dus niet! Dan volgt hij blindelings een instinct, dan gehoorzaamt hij blindelings

de drang van zijn natuur. Dat is geen keuze! Hij kan niet anders. Maar de mens kan wel anders. Hij zal van nature ook op het prettige, het aangename afgaan. Maar hij kan zich bedenken. Het lekkere kan ongezond voor hem zijn, of hem niet toekomen. Misschien neemt hij het toch, misschien zondigt hij; maar dan heeft hij gekozen.

Verkeerd gekozen, in dit geval. Of wellicht toch goed gekozen, omdat het het offer van zijn gezondheid misschien waard was. Daar zitten we midden in de menselijke situatie. Met zijn mogelijkheden, zijn vrijheid, zijn verantwoordelijkheid. Ook met al zijn verwarringen. Met zijn vlucht in de sleur en de zelfzucht. Maar ook met zijn kansen op een nieuw begin, als we beseffen waarom het gaat.

Gaat het niet hierom, dat we allen het verlangen koesteren naar een leven waarin mensen met elkaar verbonden tot volle ontplooiing komen kunnen? Maar we betwijfelen of het wel zin heeft zo'n doel te stellen in een wereld, die in het groot en in het klein beheerst wordt door zelfzucht, wantrouwen en haat, en misschien meer nog door angst. Maar men kan ook opmerken, dat de mensheid ondanks alle zelfzucht haat en angst, ondanks wreedheid, vervolging en strijd, toch nog leeft. Leeft, omdat er altijd mensen geweest zijn die de menselijkheid de moeite waard vonden om voor te leven.

Er moet wel een enorme levenskracht in het menszijn aanwezig zijn, dat de menselijkheid ondanks alles nog niet is uitgeroeid en misschien zelfs terrein gewonnen heeft. Want veel van onze wanhoop is het gevolg van het feit, niet dat de wereld slechter geworden is, maar dat onze eisen hoger geworden zijn. Eigenlijk is dat eerder een reden tot bemoeidiging dan tot wanhoop. Maar het is ook een aansporing tot geduld; tot actief, arbeidzaam, niet versagend geduld. Waarom zou de mensheid na zoveel duizenden jaren van lijden en strijden juist nu opeens het paradijs binnengaan? Wij verwachten dat blijkbaar om geen andere reden dan omdat wij nu toevallig juist leven.

Kent U het verhaaltje over Alexander de Grote en Aristoteles?

Toen Alexander de gehele toenmaals bekende wereld had veroverd, wilde hij wel een ander tijdverdrijf hebben. En hij besloot wiskunde te gaan leren. Hij liet Aristoteles, de grootste geleerde van zijn tijd komen en vroeg hem de wiskundelessen te geven. Zo gebeurde het. Aristoteles gaf een uur les en kwam de volgende dag terug. Toen gaf hij weer een uur les en kwam de dag daarop weer terug. Maar toen hij de vierde dag

kwam zei Alexander: Als we op die manier doorgaan dan heb ik nog jaren nodig om wiskunde te leren; kan het niet een beetje vlugger? Waarop Aristoteles antwoordde: Majesteit, er is geen koninklijke weg naar de wiskunde!

De koning moet dezelfde weg gaan als alle gewone stervelingen.

We glimlachen misschien om het ongeduld van Alexander de Grote. Maar laten we wel bedenken, dat er voor ons ook geen koninklijke weg is naar een waarachtige menselijkheid. We moeten dezelfde moeizame, toegewijde, geduldige weg gaan van de duizenden generaties voor ons en na ons. En we zullen slechts dan niet verdwalen, als we weten waarom het uiteindelijk gaat. Om de echtheid van ons dagelijks beleven, om het mededogen met het leed, om de verbondenheid met de ander, om de vreugde over iedere waardevolle ontplooiing, om de verzoening met de ontoereikendheid.

In de sleur van het dagelijks leven veronachtzamen we licht de vanzelfsprekende waarden waaraan we deel hebben: gezondheid, werk, menselijke omgang. Het maakt ons ontevreden met wat we hebben en ongevoelig voor wat anderen ontberen. Ik heb pas nog weer het onuitspreklijke leed gezien, dat een mens soms moet doormaken, die dit alles missen moet. Ik denk aan een vriendin die in haar goede tijd zichzelf wist weg te cijferen in de dienst van anderen, in de levenspraktijk, in het verzet, in de humanistische beweging, en daaraan haar vreugde beleefde.

Wij hebben moeten aanzien hoe ziekte haar sloopte, hoe zij uit het leven werd geïsoleerd, hoe men haar dreigde te vergeten, hoe zij die altijd geholpen had, hulpeloos werd. Zij leefde in die afgrond van eenzaamheid waarover we wel spreken, maar die we niet werkelijk kennen. Totdat de dood haar bevrijdde, eindelijk.

Tegenover dit leed staan we vooralsnog machteloos. Maar het betekent een maning aan de levenden. Om niet voorbij te gaan aan het onheelpbare lijden. Om hulp te bieden waar hulp helpen kan. Om niet te vergeten de honger en het onrecht en de verguizing. En vooral: om het leven dat ons deel is, waarlijk te leven. Om te woekeren met onze talenten en voldoening te putten uit onze mogelijkheden. Om de rijkdom te ervaren van de omgang met hen waarop wij aangewezen zijn en de vreugde te beleven in de verwerkelijking van een stuk menselijkheid. Om in de haast en sleur van alledag niet te vergeten, waarom het eigenlijk gaat.

Ik dank U.

Dr. J. P. VAN PRAAG.

EEN KOSTBAAR BEZIT

Prijs f 2.50

vormt de humanistische

WEEKKALENDER 1958

**Bestelt
tijdig!**

welke zijn waarde ontleent aan de
fraaie uitvoering en de opgenomen citaten
(gekozen door H. G. Cannegieter)

Reeds nu verkrijgbaar bij het **CENTRAAL BUREAU HUMANISTISCH VERBOND**
Oudegracht 152, Utrecht - Telefoon 030-10163 - Postrekening 304960

HET WOORD VAN DE WEEK

VERSCHIJNT

WEKELIJKS

3 NOVEMBER 1957

10^e jaargang NR44

Frankering bij

Abonnement

UTRECHT

De Heer

Mevrouw

Mejuffrouw

Onbestelbare exemplaren

terug aan:

Oudegracht 152, Utrecht

Het Woord van de Week

Humanistische radiolezingen uitgesproken voor de Vara-microfoon.

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 1.— p. kwart., losse numm. f 0,25, buitenland f 4,60 p.i.

Administratie: Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht, Postgiro 304960.